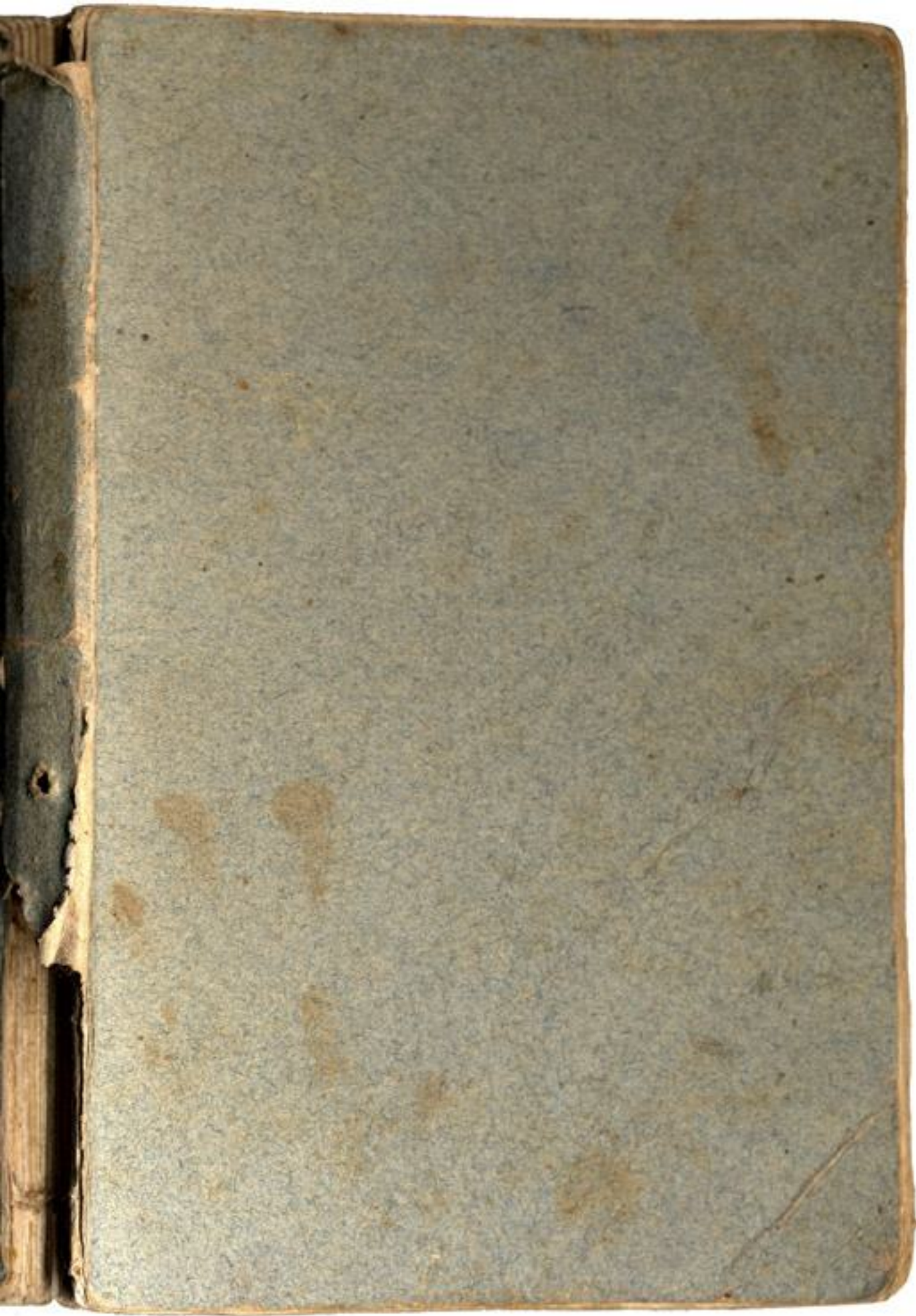

Hartman, Gabriel Israel

Lärobok i allmänna geografin, för svenska barn. Första bandet. Åbo, Frenckell, 1806.
(8)+210+(6) s.

Gad. n:r 1592.

Pappband.

LÅROBOK

I ALLMÄNNA

GEOGRAFIN,

FÖR

SVENSKA BARN.

AF

GABR. ISR. HARTMAN.

MAGISTER DOCENS I FILOSOFIN, VID K. AKAD. I ÅBO:
ANDRA SEKRETERARE VID K. FINSKA HUSH. SÄLLSK,
OCH AMANUENS VID K. AKAD. BIBLIOTEK.

FÖRRA BANDET.

ÅBO, 1806.

Tryckt hos JOHAN CH. FRENCKELL.

FÖRETAL.

---

*Den som med någon uppmärksamhet betraktar detta Försök till Lärobok i Geografien för Barn, skall snart finna, att både planen, behandlingssättet och stytten deri, äro ganska olika med hvad, i de hittills utgifna Läroböcker i detta ämne, förekommer. Jag vill därför med få ord framställa, hvad jag tillföre-
ne, under en lång informations-tid, i detta afseende saknat, och hvad jag nu sökt att lemna.*

*Hvad Planen vidkommer, har man vanligen lagt den Politiska Geografien till grund för Jordens beskrifning äfven i fysiskt hänseende, hvaraf händer,
att*

att Barnet, sedan det nått ut sin lärobok, sällan förökt sina kunskaper med mera, än några städers namn och läge: här förhåller detta sig åter tvertom. Det har syns mig, som borde man först lära känna Jorden och Memiskorna, sådana, som de äro gifna i naturen, innan man befattar sig med de inrättningar af Riken och Städer, som Memiskorna gjort, och som förändra sig med hvarje dag. Jorden är densamma, ehuru man och må draga gränserna mellan des stater.

Head åter behandlingsättet angår, har jag, i de flesta Läroböcker för Barn, trott mig finna tvåne med hvarandra nära förbundna fel, nemligen: att det, som deri förekommit, varit alltför kort för förståndet, och allit för långt för minnet: och jag har här sökt att undvika dem. Man jemföre, i afseende på det förva, min Matematiska Geografi med andras: och i afseende på minnet, lär man aldrig få vänta, att barnet skall kunna bibehålla de vid hvarje liten provins och stad framställda särskilla beskrifningar, för att deraf

slut.

slutligen kunna göra sig ett helt. — Ingenting synes mig orimligare än Kompendier för barn, hvari man endast med få och abstrakta ordasätt nämner hvar sak. Om sådana skulle af dem kunna förstås, hvar till skulle då större tydlighet och utförlighet tjena för den mera mognade människan? Den som skrifer för barn, bör, då han talar till deras förstånd, befatta sig med så och inom deras fattningskrets liggande saker; men han bör icke lemna dem han företager sig, förv, då de äro så tydeligen framställda, att den än ostädade tanken kan redigt och fullt fatta dem. Deremot bör det, som skrives för minnet, vara kort, redigt anordnad, och bestämdt. Hvad jag i detta seänare fallet kunnat lemna, skall i synnerhet visa sig i den Politiska delen.

Stylen sträfvar allestädes att lämpa sig efter deras tankegång, för hvilka den är vald. Des värde är afgjort, i fall den äger intresse och tydlighet för dem. Den som i denna bok söker ett noggrant uttryck och ett städat språk, söker förgäfv: och icke han, utan hans barn, äro domare öfver stylens

dag.

änglighet. Jag vill icke säga blott metafysiska begrep, utan äfven alla abstraktare och ovanligare ordasätt, äro otjenliga i böcker af denna bestämmeelse; ty det är klart, att en författare bör noga hålla sig inom den krets, som hans Läsares språkbruk och tankebildning fordra.

Strängare Matematiska bestämningar har jag, på lika grunder, utelämnadt ur den så kallade Matematiska delen. Mitt systemål var, att, om Verlden och Jorden, gifva en föreställning, som kan betraktas af förståndet: icke tal, som skola endast fattas af minnet. Der jag likväl ansett en talbestämning nödvändig, har jag antingen insmygt den i texten, eller och i en not upptagit densamma; men sådana ställen äro icke många.

För att lätta läsningen med Kartor, som hafva sina namn på främmande språk, har jag i noter bifogat latinska, franska, m. m. namn, allt efter som jag trott sådant behöfvas: äfvensom jag, vid sådana namn, som hafva svår inläsning för begynnaren,

utsatt svenska uttalet, så godt det kunnat ske med bokstäfver.

Det torde kanske falla någon underligt före, att jag, under loppet af mina betraktelser, så ofta velat fästa läsarens själ vid Gudomligheten, Sjelfstankens värde, och Sedernas mildhet, likasom det vore obfogadt i ett verk af denna art; men mig synes det, som det spåda sinnet aldrig nog kan emottaga religiösa intryck då tillfället gör dem fatteliga: som Skapelsens beskrifning vore just stället, att lära känna Skaparen, hvars Magt, Vishet och Godhet deri uppenbara sig: och som all undervisning vore utan förnuftigt systemål, och utan värde, om den icke sträfvar, att göra Memiskan ädlare och mildare, under det hennes kunskapskrets utvidgas. För min del ville jag aldrig hafva ästadkommit det sedware, utan i omedelbar förbindelse med det förva.

Min föresatts var väl, att låta Staternas beskrifning följa omedelbarligen på den Fysiska Geografien; men närvarande ställning, som ger ingen-
ting

FÖRETAL.

ting bestämdt i den politiska verlden, har förmått mig, att uppskjuta tryckningen deraf. Den skall likväl företagas, så snart någon stadga i det ämne, som den skall behandla, kan tillåta det: och den Politiska Geografien kommer då att utgöra den sednare och mindre delen af detta lilla Geografiska verk.

Åbo den 15 April 1806.
